Naturskyddsföreningen

Er ref/dnr: 4.4.17-10688/17
Vårt dnr: 2017/0039

Jordbruksverket
jordbruksverket@jordbruksverket.se

Stockholm 16 augusti 2017

Yttrande över förslag till handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel

Naturskyddsföreningen har tagit del av förslag till Nationell handlingsplan för växtskyddsmedel för perioden 2018 – 2022. Vårt svar är kortfattat med fokus på de områden vi har synpunkter på, då remisstiden legat under den svenska semesterperioden och då det inte var möjligt att förlänga remisstiden.

En hållbar användning av växtskyddsmedel ger svenskt jordbruk en möjlighet till ökad konkurrenskraft eftersom mat med inga eller låga resthalter av bekämpningsmedel har ett större värde på marknaden. Detta är alltså en affärsmöjlighet för svenskt jordbruk, både konventionellt och ekologiskt. En hållbar användning av växtskydd är även viktigt för att minska samhällskostnaden för miljö och hälsorelaterade problem. Växtskyddsmedel tillsammans med andra kemikalier i samhället påverkar folkhälsan negativt. Minskad användning av växtskyddsmedel kan dessutom innebära lägre kostnader för rening av dricksvatten i framtiden. Gotland är ett exempel där rening av dricksvatten redan kostar pengar. Det är därför förvånande att Jordbruksverket inte väljer en högre ambitionsnivå i den föreslagna handlingsplanen och därmed bortser från den företags- och samhällsekonomiska potential som finns i en högre ambitionsnivå för hållbart växtskydd.
Detta särskilt mot bakgrund av att utvecklingen går åt fel håll, det vill säga att användningen av växtskyddsmedel mätt i hektardoser ökar.

Enligt direktivet 2009/128 EG (Direktiv 2009/128/EG Art 14.1; mer specifika krav i Bilaga III) om en hållbar användning av bekämpningsmedel ska man "vidta alla nödvändiga åtgärder för att främja ett växtskydd med låg insats av bekämpningsmedel och så långt möjligt ge företräde till icke kemiska metoder, så att yrkesmässiga användare byter till metoder eller produkter som är minst skadliga för

människors hälsa och miljön bland de produkter som är tillgängliga för samma växtskyddsproblem."
Naturskyddsföreningen anser att föreliggande förslag till handlingsplan inte lever upp till sitt syfte att förverkliga intentionen i direktivet av följande skäl:

- Handlingsplanen innebär en sänkning av ambitionsnivån till att bara genomföra gällande lagstiftning. I tidigare handlingsplan har ambitionen varit att nå miljökvalitetsmålet ”Giftfri miljö”. Naturskyddsföreningen anser att miljökvalitetsmålen som beslutats av riksdagen fortsatt ska vara vägledande för handlingsplaner av detta slag.

- Även i formuleringar om risker för konsumenter har ambitionsnivån sänkts. Tidigare var målet att resthalter skulle ”minska”. I förslaget till handlingsplan är målet att de ska vara ”fortsatt låga”. Det går stick i stäv mot direktivets intention.

- Målsättningarna i handlingsplanen är i många fall vaga och inte kvantifierade (vilket direktivet kräver).

- Målet om att utveckla uthålliga odlingssystem saknar tydliga mål på flera plan. Ett exempel är att det saknas mål om ekologisk odling. Att den obesprutade arealen ökat i Sverige den senaste tioårsperioden beror på ökad omläggning till ekologisk produktion. Ekologisk produktion är även en viktig innovationsmotor för utvecklingen av alternativa bekämpningsmetoder. Handlingsplanen bör ha liknande mål för ekologisk produktion som i regeringens handlingsplan för Livsmedelstrategin.

- Handlingsplanen saknar tydliga mål för hur miljöövervakningen ska utvecklas för att bli ett bättre stöd i arbetet att minska riskerna för hälsa och miljö.

- Rådgivarna i lantbruket har en nyckelroll i arbetet med att minska riskerna. Men handlingsplanen saknar tydliga mål och förslag på hur kompetensen bland rådgivare kan stärkas.

- Det saknas tydliga mål och förslag om hur den biologiska mångfalden ska öka i odlingslandskapet.

Naturskyddsföreningen anser att avsnitt 14.2.1 om riskindex för hälsa och miljö och avsnitt 15.2 om utvecklingen av användningen av växtskydd inte ger en korrekt bild av situationen. Det saknas information om den ökade intensiteten i användningen av växtskydd under senare år mätt i antal hektardoser. Det sprutas allt oftare på den konventionellt odlade arealen (se bifogad rapport). Dessutom beskrivs inte skillnaden mellan försålda mängder och de mängder lantbrukarna uppger sig använda i användarundersökningen som omnämns. Vi föreslår att handlingsplanen kompletteras med ett nytt avsnitt om den oönskade intensifieringen och en analys om troliga orsaker samt vad det kan innebära för risker för hälsa och miljö. Det bör även framgå att den obesprutade arealen ökar genom omläggning till ekologisk odling (se bifogad rapport).

Naturskyddsföreningen är kritisk till att handlingsplanen föreslår att ta bort ”god praxis” för tillväxtreglering och nedvissning. Användningen av tillväxtreglerande medel har ökat rejält sedan förbudet upphävdes (se bifogad rapport). Det utgör en risk för hälsa och miljö då medlen i många fall är hormonstörande. Ett tydligt bevis på att dessa medel är oönskade är att aktörerna på livmedelsmarkanden inte vill ha spannmål för humankonsumtion som sprutats med tillväxtreglering.

Naturskyddsföreningen sätter sina förhoppningar till en mer ambitiös slutgiltig handlingsplan som kan uppfylla intentionen i direktivet om en hållbar användning av bekämpningsmedel och leda till bättre lönsamhet i svenskt jordbruk, lägre samhällkostnader och minskade risker för miljön, lantbrukare och konsumenter.

Detta remissvar har utarbetats av Eva Hagström, sakkunnig jordbruksfrågor vid rikskansliet och Therese Jacobson, chef hav, jordbruk och miljögifter.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Johanna Sandahl	Therese Jacobsson
ordförande	chef hav, jordbruk och miljögifter.

Bilaga: Kemiska bekämpningsmedelsanvändningen i jordbruket – Fakta om användningen i Sverige 1981-2015. Finns här: https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/kemiska_bekampningsmedel_rapport_naturskyddsforeningen.pdf